

Czy prawa rynku wymogą usunięcie nieefektywnych energetycznie urządzeń z naszych sklepów?

Jarosław Mokwiński, 20.04.2011

Dofinansowano ze środków Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Czy prawa rynku wymogą usunięcie nieefektywnych energetycznie urządzeń z naszych sklepów?

Nadal bardzo często spotykamy się ze stwierdzeniem, że rynek ze swoim prawem popytu i podaży jest wystarczającym mechanizmem dla upowszechnienia energooszczędnych urządzeń. Sądzymy, że świadomi konsumenci będą wybierać tylko najlepsze produkty, tzn. takie, dla których relacja ceny zakupu do kosztów posiadania będzie najlepsza. Jednak praktyka pokazuje, że jest inaczej. Urządzenia zużywające dużo energii (czyli drogie w eksploatacji) wygrywają bowiem ze względu na niższą cenę, modę lub inne walory które są im przypisywane.

Przykłady można mnożyć: popularność tradycyjnych żarówek zużywających nawet 5-krotnie więcej energii niż energooszczędne źródła światła dla osiągnięcia takiego samego efektu użytkowego, popularność na rynku miejskich samochodów terenowych SUV, które zużywają nieporównywalnie więcej paliwa niż samochody kompaktowe, sprzedaż energochłonnych telewizorów plazmowych o wielkich rozmiarach.

Regulacje prawne

Do roku 2004 minimalne poziomy efektywności energetycznej wielu urządzeń były regulowane m.in. poprzez rozporządzenia Ministerstwa Gospodarki czy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wymagań w zakresie efektywności energetycznej. Jednak po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej przepisy te przestały obowiązywać. Na efekty nie trzeba było długo czekać. Zaobserwowano m.in. pogorszenie średniej sprawności sprzedawanych na rynku silników elektrycznych. Problem konieczności sterowania rynkiem i ograniczania dostępu do niego dla nieefektywnych energetycznie i szkodliwych dla środowiska produktów znajduje swoje odzwierciedlenie w prawodawstwie wielu państw o gospodarkach rynkowych, takich jak np. Stany Zjednoczone. Również Unia Europejska podjęła na szeroką skalę prace nad wprowadzeniem szeregu przepisów regulujących wymagania jakie powinny spełniać urządzenia zużywające energię sprzedawane na rynkach państw członkowskich. Podstawą do podjęcia tych działań jest Dyrektywa 2005/32/WE ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów wykorzystujących energię.

Dyrektywa Ecodesign

Dyrektywa dotycząca ekoprojektu określa ogólne zasady i wymogi, jakie muszą spełniać produkty wykorzystujące energię objęte niniejszym dokumentem, w celu wprowadzania ich na rynek i do użytkowania. Wedle dyrektywy poziom wymogów dotyczących ekoprojektu powinien być ustalany na podstawie szczegółowej analizy technicznej, ekonomicznej i środowiskowej. Przyjmuje się tu jednak dużą elastyczność metody ustalania poziomu tych wymogów, aby ułatwić ich wdrażanie lub poprawę szczególnie w zakresie ochrony środowiska. Ustanowienie obowiązkowych wytycznych odnośnie ekoprojektowania wymaga zawsze odpowiednich konsultacji z zainteresowanymi stronami (projektanci, producenci). Dlatego przy tworzeniu takich norm ważne jest zaangażowanie i aktywnie współpraca szerokiej grupy zainteresowanych.

Regulacje dot. funkcji stand-by

Rozporządzenie Komisji Nr 1275/2008 z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie wykonania dyrektywy 2005/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla zużycia energii przez elektryczne i elektroniczne urządzenia gospodarstwa domowego i urządzenia biurowe w trybie czuwania i wyłączenia wprowadza kilka wymagań. Od 18 grudnia 2009 r. zużycie energii elektrycznej w dowolnym trybie wyłączenia urządzenia lub trybach czuwania nie może przekraczać 1W chyba, że dodatkowo wyświetlane są informacje o stanie urządzenia - wtedy zużycie nie może przekraczać 2 W. Dodatkowo urządzenia powinny posiadać tryb wyłączenia lub czuwania. Z kolei od 18 grudnia 2012 zużycie energii elektrycznej w dowolnym trybie wyłączenia urządzenia lub trybach czuwania nie może przekraczać 0,5W chyba, że dodatkowo wyświetlane są informacje o stanie urządzenia - wtedy zużycie nie może przekraczać 1W. Dodatkowo urządzenia powinny posiadać tryb zarządzania energią, który pozwala na automatyczne przejście w stan wyłączenia lub czuwania, gdy urządzenie nie jest używane przez określony czas.

Regulacje dot. źródeł światła

Rozporządzenie Komisji Nr 244/2009 z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wykonania dyrektywy 2005/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla bezkierunkowych lamp do użytku domowego wprowadza wymagania odnośnie wycofywania energochłonnych źródeł światła. Od września 2009 roku na rynku nie mogą być sprzedawane tradycyjne żarówki o mocy 100W i więcej oraz wszelkiego rodzaju żarówki matowe i kolorowe domowego użytku. Od września 2010 roku dodatkowo zakaz ten obowiązuje dla żarówek o mocach 75W i więcej. W bieżącym roku również od września zaczną znikać żarówki o mocach 60W i więcej, a od września 2012 r. pozostałe żarówki tradycyjne. Wraz z wycofaniem ze sprzedaży zwykłych żarówek wycofano również świetlówki energooszczędne o klasie B (pozostały tylko w klasie A). Oprócz zakazów Rozporządzenie określa przede wszystkim wymagania jakościowe stawiane producentom źródeł światła, jak trwałość, zachowanie strumienia świetlnego, liczba cykli załącz-wyłącz, odwzorowanie barw, czas nagrzewania, zawartość rtęci i inne. Alternatywą dla tradycyjnych żarówek są świetlówki kompaktowe, żarówki halogenowe oraz od kilku lat coraz częściej spotykane świecące diody LED.

Aby dowiedzieć się więcej na temat energooszczędnych urządzeń lub poszukać najbardziej efektywnych produktów na polskim rynku zapraszamy na stronę www.topten.info.pl.

SZYMON LISZKA

Grupy urządzeń, które w pierwszej kolejności zostały objęte dyrektywą Ecodesign:

- napędy elektryczne (silniki elektryczne i pompy),
- kotły i podgrzewacze wody,
- sprzęt elektryczny i elektroniczny wyposażony w funkcję czuwania (stand-by),
- sprzęt biurowy np. kopiarki,
- odbiorniki telewizyjne,
- ładowarki do akumulatorów,
- systemy oświetlenia biurowego i ulicznego,
- sprzęt chłodniczy, pralniczy,
- urządzenia klimatyzacyjne.

CO TO JEST EKOPROJEKTOWANIE?

Ekoprojektowanie (*ecodesign*) stanowi nowe podejście do projektowania wyrobów i **polega na identyfikowaniu aspektów środowiskowych związanych z produktem i włączaniu ich do procesu projektowania** już na wczesnym etapie rozwoju produktu. Jest to więc projektowanie dla środowiska, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Metodą stosowaną dla oceny wyrobów i w procesie jego optymalizacji jest **LCA (*life cycle assesment*) - ocena produktu w całym jego cyklu życia**, czyli od projektowania poprzez produkcję, użytkowanie, aż do wycofania produktu z użycia. Minimalizacja kosztów powstających w trakcie cyklu życia produktu LCC (*life cycle costs*) jest podstawą do podejmowania działań regulacyjnych. W przypadku produktów zużywających energię, objętych dyrektywą, **dominującą rolę w kosztach w cyklu życia stanowią koszty energii zużywanej w trakcie użytkowania wyrobów**. Są to koszty bezpośrednio ponoszone przez nabywcę, więc ich ograniczenie jest dla kupującego korzystne.

SPODZIEWANE EFEKTY WPROWADZONYCH REGULACJI

W wyniku dotychczas przeprowadzonych prac dziewięć pierwszych regulacji zostało już przyjętych, spodziewane efekty ich wprowadzenia w skali UE to 12-procentowa oszczędność zużycia energii w odniesieniu do 2007 r. W poniższej tabeli pokazano urządzenia, których regulacje dotyczą wraz ze spodziewanymi oszczędnościami zużycia energii elektrycznej w perspektywie 2020 r.

Regulacje dotyczące	Data przyjęcia	Szacunkowe oszczędności roczne w 2020 r.
Tryb czuwania (stand-by)	2008	35 TWh
Zestawy narzędziowe	2009	6 TWh
Oświetlenie uliczne i biurowe	2009	38 TWh
Oświetlenie domowe	2009	37 TWh
Zasilacze zewnętrzne	2009	9 TWh
Silniki elektryczne	2009	140 TWh
Pompy obiegowe	2009	27 TWh
Lodówki	2009	6 TWh
Telewizory	2009	43 TWh
Razem		341 TWh